

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XLV št. 3-4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

de julio a diciembre 1998

Kaj je pravzaprav povojno, to je politično, točneje, ideološko emigracijo v Argentini ohranjalo pri življenju? Ali res samo zavest o dolžnosti, da priča resnico o naši polpretekli zgodovini? Ali morda tudi že trezna zamisel o Sloveniji v svetu, brez sodelovanja katere matica, čeprav nekoč spet svobodna, ne bo mogla dihati s polnimi pljuči? Vsekakor pa nas niso premaknile besede domačih uradnih ideologov, ki so govorili o narodu, ki bo ob prihod "socialističnega oziroma komunističnega reda postopno zginit z zgodovinske pozornice". In ko je bilo rečeno: ker torej, bo (zginit), zakaj ne bi čimprej?

Premaknile nas pa niso tudi besede – resda redkih in brez dvoma dobro nam želečih – "naših" ljudi, ki so se zavedali možnih duševnih pretresov ob vživljanju v drugo in drugačno in ki so nam svetovali, naj se vendar spoprijaznimo z usodo emigracij. Vse da so izginile. Naj ne izgubljam časa, naj se spoprijaznimo z asimilacijo ("važno je" – celo tako je nekdo pisal – "da ostanete verni"). Streznite se, sicer vas bodo učile v starih letih časov sile, da ste brez dna polnili sode.

Pa jih nismo. In to bo – sem prepričan – nekoč še bolj razvidno, kot je danes. Ko pa še daleč ne mislim samo na kakšne emigrantske literarne dosežke ali zanimivosti...

To je bila tista naša trma, ki so nam jo mnogi očitali (predvsem seveda v matici): trma, ki bi ji bilo treba reči vztrajnost. Še bolj točno: doslednost. Doslednost našega prepričanja z delovanjem.

Pa smo potem tudi mi – s Prešernovimi besedami – odgovarjali modernim Vrazom. Tisti Prešernov prek Smoleta Vrazu poslani "...ich glaube jedoch ..." ni le "verujem, da ...", ampak, kakor je tudi Slodnjak prevedel, vendar mislim, da je treba vse, kar je vzklilo, pustiti, da mirno raste do dne žetve, zato da bo Gospod (to Pan) na sodni dan mogel ločiti dobro od slabega.

Tudi če Prešeren ne bi o sebi govoril kot o nejevernem, pa vendar vernem, tudi ko gornjega pana ne bi pisal z veliko začetnico, ni neupravičeno tega "Pana razlagati si še kako drugače, in ne" samo v smislu Xenofanovega istovetenja "boga z veseljem" ali Heglove dialektične triade. Vsekakor, smo sporočili novim, zdaj že univerzalnim ilircem, mi bomo vso zadevo raje prepustili, naj Pan določi... In Pan je odločil tako, kakor smo ga prosili...

Zorko Simčič

(iz književnih listov 3.2.98

"Prešeren v deželi slovenskega čudeža"

Zbornik ZS o SKA

ZEDINJENA SLOVENIJA je za svojo 50-letnico rojstva izdala Zbornik *Delo v zvestobi in ljubezni*, ki pa ni skromna kronika, ampak monumentalno delo, kakršnega res zasluži slovenska politična emigracija v Argentini. "Čudež" ob Reki srebra se je spočel pred pol stoletjem – in to je zdaj zvesto popisano – črno na belem – od naselitve leta 48 preko organiziranja do plodnega delovanja na vseh poljih, ki so lastne človeški družbi.

Zamisel in pobuda za Zbornik je prišla seveda od vodstva ZS in je bila zaupana zgodovinskemu referentu. Delo pa je prevzel dr. Jože Rant in ga izpeljal v neverjetnem roku dobrih dveh let. Knjiga je namreč zelo obsežna, ima čez 800 strani, in je res pravi spomenik garačem v vodstvu in izvrševanju načrtov naše osrednje organizacije. Avtor se je izkazal, kot mu prizna Albin Magister v uvodnih besedah, "pravi človek na pravem mestu". Čudim se, da se ni zbal pred goro papirjev-dokumentov, ki jih je bilo treba razbrati preveriti, razporediti, obdelati. Verjetno je bila prvotna zamisel skromnejša, a delo je raslo in naraslo do sedanjega obsega. Verjetno bo le-to marsikaterega bravca ustrašilo, a brez pravega vzroka. Delo je lepo pregledno, skoro šolsko didaktično, obdelava virov je znanstveno natančna, opombe so dragocene.

Zbornik je razdeljen na štiri dele. V prvem, *Zgodovina in zgodbe*, najdemo kroniko o ustanovitvi Društva, prva leta na Víctor Martínez-u, prve obletnice, preselitve na Ramón Falcón, preosnova v Zedinjeno Slovenijo: seja za sejo, zbor za zborom, kjer je domala zapisan vsak predlog, sklepi, odločitve, mnenja odbornikov, soglasja in nesoglasja.

Drugi del zajema *"Storitve in dosežke"*. Tu so navedene spominske proslave, Slovenski dnevi, krajevni domovi, šolstvo, tiskovine, knjižnica, radijske oddaje, medorganizacijski svet, arg. konferenca za SSK, etc.

Tretji del poda *Podoba ZS v imenih, seznamih in številkah*. Četrty del pri naša razne *Priloge*.

Nas zanima v prvem delu leto 1954, kjer najdemo podnaslov: Odnos do Slov. kult. akcije (SKA) in Razmerje do SKA. Le-ta je bila namreč ustanovljena februarja tistega leta-mimo DS in brez predhodnega posveta ali vsaj obvestila. To je povzročilo precej hude krvi: užaljenost, tudi ogorčenost in nemalo škodoželjnosti.

Kaj je bilo narobe pri spočetju in rojstvu SKA? Iz zornega kota Centrale je bilo dete nezaželeno in tudi nezakonsko, saj so vsi vprek zakričali: Kaj pa je tebe treba bilo! Zakaj tako razmerje, kaj so očitali SKA? V zapuščini Vinka Brumna se je ohranil osnutek Debate o SKA, katero je on vodil pri SKAS-u. Zabeležil si je glavne očitke proti novi ustanovi – strojepisno, in kratke odgovore, včasih le besedico, rokopisno. Govoril je torej prosto, besedilo debate ni ohranjeno, tudi datuma ni nikjer.

Navaja sledeče očitke: SKA bi morala biti v okrilju DS, saj posega v njegov delokrog. Izven DS pomeni cepljenje sil. Vsi, ki so v SKA, bi lahko delali v društvu, pa ne bi bilo treba nove ustanove. Naj bi se organizirala v okrilju SKAS-a. SKA se ni ozirala na krajevne činitelje, pa naj nosi posledice. Ne da se opravičiti, da se niso posvetovali z Oreharjem in DS. Zakaj k ustanovnemu sestanku niso povabili vseh kulturnih delavcev, kar bi edino bilo pošteno? Gotovo ustanovitelji niso imeli čistih namenov. Zakaj je pri SKA taka ekskluzivnost? V SKA delijo ljudi na kulturno elito in prosvetno maso. Zaradi izdajanja Meddobja, Vrednot in drugih publikacij bo trpel Zbornik SS. Meddobje je odveč, za pest inteligence ni treba revije. Pri SKA ne preneso kritike, ki ni bila naročena.

SKA odteguje sodelavce drugim ustanovam. SKA nima pravih odnosov do drugih društev. Ne prestando kali ozračje.

Nekaj očitkov sem izpustil, ker so žaljivi za poznane javne delavce naše skupnosti. Vendar je Brumen očitno tudi o tej zadevi govoril brez dlake na jeziku. Zabeleži pa tudi svoje mnenje o "resničnih vzrokih" za odklonilno stališče pri DS in navaja: osebno užaljenost, bojazen za ugled in oblast, stopnjevan čut manjvrednosti, ki v "izključitvi" dobi potrdilo za globoko sovražnost do kulture.

Brumen zavrača očitke umirjeno, objektivno in precizno. Čas mu je dal prav: razvoj in razcvet SKA je pobil vse dvome iz začetkov. Rant takole zaključuje poglavje: "ko po 43 letih prebiramo zapisnik o seji "proti SKA", skušamo razumeti tedanje odbornike in njihovo stališče. Verjetno je SKA imela prav, da je bilo DS svojčas preveč centralistično, za kar je seveda imela svoje razloge, precej pa je bilo odvisno tudi od mišljenja in ravnanja predsednikov pa odbornikov, prav tako kot tudi od vsakokratnega dušnega pastirja." In kako "se je začelo jasni okrog

SKA?" "Počasi so padale umetne največkrat umske meje, s tem pa tudi začetna užaljenost in zagrenjenost. Končno je prišlo ne le do sožitja, ampak do tesnega sodelovanja, kadar je bilo to potrebno. Ne vemo, če bi SKA obstala brez DS. A DS in z njim vsa slovenska izseljenska skupnost v Argentini bi brez SKA gotovo veliko izgubila." (Zbornik, str. 77 in 78)

Vsekakor lepo in upravičeno priznanje.

Danes je jasno, da so bili kritiki SKA ob ustanovitvi kratkovidni in malo ali precej egocentrični. Niso dojeli dalekosežnosti nove ustanove. DS je bilo lokalnega značaja: povezava novonaseljencev v Argentini. Dočim je SKA hotela povezati vse kulturne delavce širom po svetu – ter tako postaviti protiutež matici zasluženi kulturi. Priznati je treba, da so to poslanstvo v dobri meri izpolnili; zamisel se je posrečila in SKA je doprinesla bistveni delež k slovenskemu argentinskemu čudežu in je bila skozi desetletja stebel kulturne dejavnosti v diáspori.

Vir

Pisma

Buenos Aires, 24. avgusta 1998

Dragi gospod prof. Jože Velikonja!

Celih sedem mesecev je preteklo odkar sem prejel Vaše pismo, vendar me ni nič sram povedati, da praktično ne morem odgovorjati na pisma, ker enostavno nimam časa. Moja realnost je namreč ta, da se lovim za zadnjimi možnostmi v profesionalnem delu (v svobodnem poklicu!), ker mi penzija ne bo krila niti tretjine stroškov za življenjski obstoj. Zdravje tudi temu primerno in sorazmerno peša, tako, da ne morem več računati na večerne ali nočne ure kot nekaj. Naj bo to nekako opravičilo za zamudo!

Vaše pismo je, kot ponavadi, polno vprašanj in kritičnih opazk (priznam, da so konstruktivnega značaja), vendar pa v nekaterih odlomkih izražajo nepoznanje današnjega položaja v Slovenski kulturni akciji. Pravite, da bi Vi kot "ustvarjalni član" smel in moral nekaj več vedeti o SKA in Meddobju. V tem se strinjava, to bi bilo vsekakor idealno, da bi bili vsi člani stalno na tekočem o delovanju SKA. Ali se Vam ne zdi, da bi bilo pravično k tej opazki dodati: "pa tudi centrala bi smela in morala kaj več vedeti o delovanju posameznih članov..." Naj samo mimogrede omenim primer našega zvestega in neumornega sodelavca Vladimirja Kosa iz Tokia, ki nas dobesedno bombardira s prispevki iz poezije, s kratkimi pozdravi ali pa z dolgimi pismi z recenzijami o Meddobju in Glasu. Vprašam se, zakaj ni mogoče izboljšati komunikativnosti med nami? Mislim, da se boste strinjali z mano v tem, da učinkovito delovanje katerekoli organizacije potrebuje med drugim tudi dobro organizirano tajništvo, se pravi vsaj eno dobro plačano pisarniško moč "fulltime", računalniško opremo v pisarni, s telefonom, faksom, priključkom na e-mail in internet, strojem za kopiranje itd. Vsega tega mi nimamo. V upanju, da Vas ne bom preveč utrujal, Vas bom skušal malce seznaniti z našim kon-

kretnim položajem, danes in tukaj v Argentini, kjer funkcionira centrala SKA. Upam, da mi bo to uspelo.

Najprej je potrebno razjasniti, da kljub temu, da je SKA univerzalna organizacija slovenskih zdomskih kulturnikov, je ne smemo istovetiti z Meddobjem in Glasom, ki sta sicer življenske važnosti za organizacijo, vendar predstavljata le del naše dejavnosti, se pravi predvsem tisti na zunaj "vidni" del, ki presega ozemlje buenosaireske centrale in dosega celotno slovensko diasporo, kot je bilo nekoč to zamišljeno. Tudi je treba poudariti, da sta obe naši glasili subvencionirani od Ministrstva za kulturo RS in brez te podpore absolutno ne bi mogli izhajati. Toliko glede finančne strani naših glasil, ker je dandanes več kot jasno, da se ne bi mogli zanašati na naročnine. Samo letalska poštnina nas stane enkrat več kot vsi ostali stroški!

Večina naših odsekov v Argentini živi svoje normalno in plodovito življenje, kot morete brati o tej dejavnosti v vsakem GLAS-u. Seveda je to delovanje v glavnem osredotočeno na argentinsko slovensko skupnost, kar je popolnoma logično, je pa za nas in za bodočnost tukajšnje slovenske skupnosti življensko važno. O tem ne sme biti nobenih dvomov. Vendar pa to delo za pripravo kulturnih večerov s predavanji, koncerti, likovnimi razstavami itd. nikakor ne jemlje sape potrebne za plovbo našega tiska.

Obstaja pa drug problem, ki ga morate Vi dobro poznati, saj se dotika najbolj boleče točke v problematiki izseljenstva: počasno izginevanje v materinščini pisanja zmognih ustvarjalcev ter nasploh za zastojkarsko kulturno delo pripravljenih ljudi. Morda bi se še koga kje dobilo, a mu borba za življenjski obstanek tega enostavno ne dopusti. Kot Vam je gotovo znano je življenjski nivo tukajšnjih kulturnikov (ne samo slovenskih temveč tudi argentinskih) na zelo nizki stopnji. Kaj šele, če se kdo od nas znajde na lepem v "zasluženi penziji"! Če nima družine ali sorodnikov, ki ga podpirajo, je dobesedno obsojen na stradanje. Večina slovenskih naseljencev v Argentini se sicer nahaja v malo višji plasti (obrtniki, majhni podjetniki in višji uradniki) vendar med njimi na žalost ne moremo iskati sodelavcev za kulturno delo. Izjema je

Slava

Dne 19. februarja nas je pretresla vest, da je v Bariloških hribih umrl duhovnik in član teološkega in zgodovinskega odseka prof. France Bergant. Rojen je bil 16.4.1931. v Moravčah in se je po vojni naselil v Argentini, kjer je končal semenišče v Adroque. Po desetih letih se je posvetil študiju sv. pisma v Rimu in Jeruzalemu ter se nato vrnil v Argentino, kjer je poučeval v semenišču in raznih inštitutih. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Gledališče

Z namenom, da požiivi in dvigne višino slovenske gledališke dejavnosti v Argentini, se je Gledališki odsek SKA obrnil na Izseljensko društvo Slovenija v svetu s prošnjo, da skuša doseči pri republiških ustanovah in ministrstvih podporo v organiziranju dvomesečnega tečaja za igralce in režiserje, ki bi ga vodil kvalificiran dramaturg ali režiser iz Slovenije. O dosežkih te akcije bomo obveščali našo javnost preko občil.

peščica mladih iz druge ali celo iz tretje generacije, povečini študentov, ki garajo v službah podnevi, v večernih in nočnih urah hodijo na univerze ali pa se zbirajo v "domovih", kjer si uničujejo zdravje v pripravah gledaliških predstav, koncertov, folklornih plesov itd.

Ne bom našteval imen sodelavcev, ki jih ni več, saj naše nekrologe gotovo kje drugje berete. Da boste dobili bolj točno sliko o situaciji bo najbolj primerno, če Vam povem, kateri "veslači" so (smo) še ostali na tej barki. Poleg umrlih, smo izgubili še naslednje: Vinko Rode, ki je bil naša desna roka v uredništvu Meddobja in Glasa, se je izselil v Mendoza pod Ande, kjer se posveča gradnji svoje hiše in mu fizično delo jemlje čas in duhovno zbranost, kot je sam dejal, in ne moremo kaj več pričakovati od njega kot kakšne splošne nasvete ali kak dopis. Tine Debeljak, naša "zlata rezerva", se nam je iz zdravstvenih in drugih osebnih razlogov praktično izmuznil, čeprav nisem izgubil upanja, da se bo to pri njemu nekoč izboljšalo. Gotovo veste, da se je Gusti Horvat že pred časom umaknil iz odbora, tudi iz zdravstvenih razlogov. Moram se pa pohvaliti, da Odbor SKA dobro deluje, da je na naših mesečnih sejah pristojnost povprečno 90 odstotna. Vsi ostali odborniki, predvsem vodje odsekov, vneto sodelujejo in prirejajo uspešne prireditve. Administrativno in računovodsko funkcioniramo perfektno.

Pri krmilu sem ostal takorekoč sam, s pomočjo gospe Milene Ahčin, ki se je kljub svojim fizičnim in bivanjskim težavam vdala mojim prošnjam in mi zvesto stoji ob strani, da med obema na nekak način zakamuflirava pomanjkanje tajnika, ki ga, kot sem prej omenil ne moremo plačati. Tem sanjam smo se že nekoč odrekli in upamo, da naši člani na splošno razumejo in sprejmejo to dejstvo, razen nekaterih, ki mislijo, da vedo, kje so naše napake in kaj vse bi morali še mi napraviti. Naj povem še to, da vsaki dve leti pred občnim zborom nagovarjam in malodane na kolenih prosim za naslednika pri predsedništvu SKA. Doslej nisem uspel, a tudi tega upanja še nisem izgubil. Takšna je naša situacija in moram reči, da si tudi ne mislim trgati oblačil zaradi tega.

Poglejmo malo nazaj na delovanje SKA, na vsakoletne izdaje dveh dvojnih števil Meddobja in istotako Glasa, pa tu in tam tudi kakšno knjižno izdajo. Pa na triumfalno predstavitev 40-letnice SKA v Ljubljani leta 1994, ki nas je stala doberšen kos zdravja, živcev, pa denarja, a je dosegla izreden uspeh, kot so nam prav vsi zatrjevali. In naša prisotnost na Evropskem mesecu kulture v Ljubljani leta 1997! Koliko skritega dela in ljubezni z naše strani, pa koliko toplih besed in priznanj od strani množičnih obiskovalcev iz matice, iz zamejstva in zdomstva.

Tako, dragi gospod profesor, Vam popolnoma mirne duše zagotavljam: SKA "eppur si muove"!

Sedaj pa še nekaj odgovorov na Vaša vprašanja ali opombe: Ne vem, od kod je imel Ing. Kattnigg tisti podatek o odnehanju Meddobja? Nam to sploh ne pride na misel, a morda se je pa komu zasanjalo, da nam bo Ministrstvo za kulturo odreklo podporo? Finančno podpora imamo, material za objavljanje zaenkrat še tudi. Problem s Celovškim Zvonom je bil popolnoma drugačen in mnogo bolj kompleksen.

Glede Zbornika Dom in svet Vam ne morem odgovoriti, kako je gospodu Janežiču uspelo privabiti k sodelovanju nekaj naših članov. Najboljše bi bilo, če bi se pri njem informirali. Nas ne zanima niti ne moti, če kak naš član objavlja v drugih revijah, še posebno, če so za to honorirani. Pri nas namreč niso.

Strinjam se z Vami, da Meddobje ne bi smelo odmreti, predvsem zato, kot sami pravite, ker v Sloveniji nobena revija (razen redkih izjem) ni pripravljena sprejemati prispevkov emigrantskih piscev. Zanimiv je Vaš predlog, da "gradivo za Meddobje leži v arhivih SKAja". Ko smo dobili to Vaše pismo smo že nekaj časa brskali po arhivih in tudi precej odkrili. Vsak dan se še kaj "novega" najde in kopico teh stvari boste brali v Medobju 1-2. Za naslednjih nekaj števil imamo kar precej arhivnega materiala. Rabili bi morda strokovnjaka, ki bi to gradivo "zbral in izbral". Škoda, gospod profesor, da ste tako daleč. Kljub temu, slutim, da morda Vi hranite kakšne take zaklade in Vas že di-

rektno naprošam, da nam jih posredujete! Kar se tiče zapuščine dr. Debeljaka imate spet napačne informacije. Njegov sin Tine nam je zago-tovil, da na noben način ne bo dal NUKu teh dokumentov, pač pa jih bo uporabil za SKA. Zaenkrat jih hrani take, kot jih je uredila in sortirala njegova mati pok. gospa Vera. Nimamo drugega kot Tinetovo besedo.

Omenjate, da bi "nekdo" (kdo?) moral za Meddobje napraviti analizo raznih knjig (Brulčevih, Kramolčeve, Urbančičeve itd.). Če imate kakšen konkreten predlog, bi bil nadvse srečen. Morda bi pa Vi prispevali s kakšno od teh ocen? Vi imate stike z mnogimi slovenskimi kulturniki in severni Ameriki, saj omenjate n. pr. rokopis drugega dela Ložarjeve biografije, ki ga ima v rokah ga. Helena Podlogar-Ložar. Ali nam ga morete Vi posredovati? In koliko drugih podobnih zanimivih študij, do katerih mi sploh nimamo dostopa, imate morda Vi takorekoč v dosegu roke.

Naj zaključim to pismo z zahvalo za vzpodbudne nasvete in želje, ki jih bomo skušali, kolikor bo v naših močeh, vzeti v poštev. A ker SKA nismo samo "mi" tukaj v Argentini temveč vsi naši člani širom sveta (med njimi tudi Vi, gospod profesor), Vas že danes angažiram za čimbolj plodno sodelovanje. Mi smo storili prvi korak in objavili v Glasu Vaše pismo in članek iz Ameriške Domovine, kot doprinos k medsebojnemu "prebujanju" in osveščanju. Hic Rhodus, hic salta! Pa še to bi Vas prosil: v ZDA in Kanadi je mnogo naših kulturnikov, s katerimi so se zveze skoraj popolnoma ohladile. Ali ne bi mogli Vi prevzeti iniciativo in te ljudi na nek način povezovati, kot neke vrste podružnica SKA? Pa prositi jih za prispevke za naš tisk? Hvaležni Vam bomo vsi!

Prijateljsko Vas pozdravlja

Marijan Eiletz

Sourednikov pripis k temu pismu:

.....Ko praviš "Poleg umrlih smo izgubili še naslednje"..... se mi zdi izraz malo premočan. Sam se ne smatram za izgubljenega za SKA. Pač res oddaljen - prostorsko, ne pa duhovno. Trenutno sem zelo zadolžen pri drugačnem poslu, to je res, a ne morem drugače. Upam, da se bom mogel v doglednem času bolj posvetiti kulturi."...

Vinko Rode.

Pismo iz Mendoze

Chacras, 8.11.1998

Dragi Marijan!

Vest me preganja, da se ti oglasim, čeprav je vsebina Meddobja in Glasa v glavnem že določena in ima tudi telefonski imprimatur. Sicer se je pa izkazalo, da bo na razdaljo nemogoče izvrševati glavno uredništvo Med-a, posebno še, kar jaz nisem medijski človek in tudi zaradi posebnih okoliščin prav v letošnjem letu. Rad bi ostal v uredništvu, recimo kot mendoški zastopnik, glavno uredništvo je pa v resnici padlo nate, Marijan. Po sili razmer! Prosim te, da na seji obvestiš odbornike o mojem odstopu in da na platnicah omenite spremembo. Dejansko je že tako in zato ta formalnost odgovarja resnici in pravici.

Ko sem tole pismo začel, nisem imel namena dotakniti se to zadeve. Pa je kar sama zlezla na papir. Mora že tako biti prav! Centrala je v Buenos Airesu! Nič ti ne zavidam, Marijan, želim ti le zdravja in zvestih sodelavcev. Do petdesetletnice SKA!

Prilagam objubljeno pesem.

S pristrčnimi pozdravi

Vinko Rode

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

želi svojim članom, sodelavcem in prijateljem
vso srečo in mir
ob prazniku Kristusovega rojstva ter mnogo
zdravja in uspehov v letu 1999.

Dela in dnevi

Nebo in dnevi so postali nedoumljivi
na tem novem meridianu
moje romarske poti.
Hoče se mi severa,
kjer kužansko⁽¹⁾ sonce vzhaja
in ne vem, kako bo pihal zonda,⁽²⁾
kakor pampero⁽³⁾ ali kakor jugovzhodnik.
Zvezdna noč blešči se jasna,
res, lahko bi me usmerila,
pa ji ne uspe uravnati me
v kordiljerski krogotek.

Usode znamenja se križajo,
pota omagujejo
in ta metafizični popotnik
skuša najti nov bivanjski sever.
Sledove iščem.

Moj stari astrolab
bom naméstil na ploščad, ki jo načrtujem;
noč za nočjo sledil bom poti
zvezd,
privlačevanju njihovem in odbijanju,
skrivnostni miselni krivulji,
utripanju srcá in hrepenenja.
Sončno uro bom postavil
na najvišji stražni stolp,
da užene dvome
in nasprotnosti usode.
Doseči hočem ob pravem času – čase
za delo, za pokoj
in za smrtni boj.

Iz španščine prevedel Branko Rebozov, Bs. As. 22.XI.1998.

(1) Iz argentinske province Cuyo, kamor spada Mendoza.

(2) Zonda = suh veter v Severni kordiljeri.

(3) Pampero = močan mrzel veter iz patagonske pampe.

Naj vsaj jaz napišem opombe (k Medu XXXI, 1998, 1-2.)

Najprej mu moram čestitati k prikupnemu barvnemu ovitku! Morda pa bodo nekoč finančna sredstva omogočila celoten barvni ovitek, ki bolj kot le prva stran ovitka vzbuja vtis v sebi zaključene revije - kot da bi šlo za resnično knjigo, ne le za revijo.

Gregorja Papeža "Dve pesmi" (To je moj srečen dan. V zadnjem času) sta po vsebini čudovito lepa stvar, resnični pesmi! Še zmeraj pa me v njegovih španskih pesmih moti - pomanjkanje pravega ritma. Če se prav spominjam, je že T. S. Elliot zahteval vsaj notranji ritem pesmi, četudi je brez rim. Menim, da se le tako izognemo nevarnosti izražanja v prozi. Poznamo prozo, ki je tako lepa, da jo imenujemo pesniško prozo, vendar je ne imenujemo pesem - pesem zahteva globljo ustvarjalnost.

Leva Detele "Literarni kašipoti VII" so dragoceni ne le zato, ker nas seznanjajo duhovito-pregledno predvsem z nemško pisanim svetom; odkrivajo pa tudi - posebej v eseju "Daimon zapeljevanja", kako globoko spremlja zavest gospoda Detele slutnja demonskega vpliva na sedanji svet, in to navkljub njegovemu blišču. V tem eseju nisem razumel besede "lunatični (verzi)" (na str. 18). In tudi ne besede "disput" (str. 21): ali gre za razpravo? za dogajanje z razlogi in ugovori? za disputacijo (v akademski obliki)?

Tiskarski škrat tudi pri g. Deteli ni miroval: na str. 25 berem SIS namesto BIS na str. 27 "pokušimo" namesto pokušnja, na isti strani "Radkersburgu" namesto Radgersburgu na str. 28 "slovenštine" namesto slovenščine.

Dr. Mirka Križmana uvid, ki ga citira (str. 27), si je vredno zapomniti, saj je uvid jezikoslovnega znanstvenika: "/S/ skupnega življenja ni brez individualnega življenja in

individualnega jezika... Tudi internacionalna identiteta je možna samo ob nacionalni identiteti." (Str. 17 Križmanova Jezikovna razmerja.) Tovrsten uvid bi moral spremljati Slovenijo na poti v Evropsko unijo.

Dr. Marka Kremžarja razprava "Odrešenik ali Osvooboditelj?" naj - kljub svojim 36 stranem - nikogar ne odvrne od resnega branja, ker se takšno branje izplača. Posebno, komur ne daje miru sodoben problem tkzv. teologije osvoboditve. Razprava namreč podaja njeno analizo in obenem nakaže rešitev problema. Razprava meče luč iz svoje globine tudi na razmere slovenske polpreteklosti: 4. odstavek na str. 57.

Dosti stavkov te razprave je vrednih razmišljanja; podčrtal sem si jih v ta namen.

Kar zadeva 2. odstavek na str. 58, se pravi Kremžarjev poskus razrešitve "začaranega kroga", naj mi bo dovoljeno pripomniti naslednje. Drži, da človek potrebuje "za svoj razmah primerne družbenega okolja, to pa za svoj obstoj primernih ljudi". Kjerkoli lahko ugotovimo obstoj družbe, lahko sklepamo, da njen obstoj omogoča dovolj "primernih ljudi", sicer bi se družba razsula. Iz zgodovine vemo, da se je to tu in tam dogodilo. Ker človek kot družbeno bitje zmora več kot zmora kot posameznik, lahko režemo, da je poedincu določeno družbeno okolje nudilo možnosti za "razmah", če se je teh možnosti vsaj po svoji vesti posluževal v smeri "družbene reforme". Doslej povedano velja tudi za pogansko družbo. "Primerno družbeno okolje" in "primerni ljudje" so relativni pojmi: našajmo se na vsakokratni nivo določene družbe. Iz zgodovine vemo tudi, da so določeni narodi postali nezmogljivi preživetja, čeprav najbrž ni manjkalo "primernih ljudi" za "družbeno preosnovo"; bili so onemogočeni bodisi po notranjih bodisi po zunanjih vzrokih bodisi po povezavi obeh. Kjerkoli naletimo na človeka kot družbeno bitje, naletimo obenem na družbeno okolje, brez katerega bi družbenosti ne bilo. Človek si lahko želi razmaha v različnih smereh. Recimo, da gre za razmah v smeri "družbene preosnove". G. Kremžar računa s "skvarjenim in nasilnim" družbenim okoljem, ki pa vendar nudi možnosti "nepoznanim, resničnim junakom", da omogočijo ne le preživetje, ampak celo določene družbene reforme. Upam, da je tukaj podana razčlenitev pravilna in v njej ne čutim "začaranega kroga". Zavedam se pa, bolj kot prej, da je družbena prenova lahko onemogočena od zunaj. Na misel mi prihaja primerjava: med Drugo svetovno vojno so nacisti in fašisti ustvarili v Sloveniji nasilno družbeno okolje, v katerem so - temu navkljub - delovali resnični junaki za prenovu slovenske družbe in to tem bolj, čim bolj ji je grozila nevarnost boljše organizacije. Z zlomom nacistov in fašistov pa se preosnova slovenske družbe ni uresničila - od zunaj jo je onemogočil od svetovnega aparata podprti Stalinov boljše organizem. Zmagovita KPS je uvedla drugačne vrste nasilno družbeno okolje, v katerem so se spet uveljavili resnični slovenski junaki, najbrž še danes nepoznani, ki so slovenskemu narodu omogočili preživetje do zloma KPS, se pravi do relativno odločilnega zloma.

Milana Volovška dve barvni sliki, "Polje sivke" in "Mehikanski trg", sta barvni simfoniji! Če bi živel v B. Airesu, bi se zanimal za ceno "Polja sivke" - če bi mi finance dovolile, bi si jo kupil za na steno. Njena modrina me opaja.

Avgusta Horvata esej "Vlaganje tujega kapitala na Slovenskem" prinaša zgovoren vpogled v od tolikih opevano komunistično gospodarstvo: osem let po tkzv. komunističnem osvobojenju je bilo v Sloveniji 63 podjetij manj kot v predvojni tkzv. kapitalistični Sloveniji. Eno leto pozneje šele se je število podjetij zvišalo "s pomočjo podpor zapadnih zaveznikov". Esaj precej izčrpno analizira probleme, ki jih mora slovenska država kar se da hitro rešiti, da ji bo tuji kapital bolj koristil kot škodil, tudi po

POVABILO

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA Vas vljudno vabi, da se naročite na revijo **MEDDOBJE** (letno izidejo dve dvojni številki, skupaj 320 strani). Celoletna naročnina je \$ 30,- (USD). Naš naslov: Ramón L. Falcón 4158, 1407 BUENOS AIRES, Arg. Plačila na ime: Alojzij Rezelj.

vstopu v EU. Nikoli več ne bi smelo veljati, da dokumenti "v tujem jeziku niso dostopni domači kontroli" (str. 75). Kolikor vem, v tem oziru Japonci ne japonskim družbam ne zaupajo...

Odkrivanje pomembne zgodovine je zmeraj zanimivo. To potrjuje tudi izčrpna razprava Darka Šušteršiča "Skrb za ostanke jezuitsko guaranijskih gradenj". V zadnjem odstavku na str. 83 ne razumem izraza "Avtor citata je..." Kje je ta citat? Na str. 86 rabi g. Šušteršič dve besede za Berninijev vpliv: "berninjski" in "berninijev"; če ni med njima pomenske razlike, bi rekel, da je "berninijev" pravilni pridevnik. Na isti strani je tudi zapisano, da "je imel Brasanelli nekaj več kot 20 let, /ko/ je umrl... Bernini... v 17. stoletju". Na naslednji strani v drugem odstavku pa srečamo Brasanelli-ja, ko odide z odpravo leta - 1960...

V istem odstavku odkrijemo njegovo krstno ime - angleško pisano "Joseph". Na kateri dokument se tako pisano ime naslanja? - Na str. 88 beremo: v 3. odstavku: "preden so ga dvignili... Koga? Levega angela? Arhitekta Onettoja?"

Poročilo pod naslovom "Dr. Milan Komar: Orden y misterio" podaja pozdravne besede profesorice G. C. de Ojea o priliki predstavitve Komarjeve knjige Orden y misterio v avditoriju F.B.B. v B. Airesu: 28.11.1996. Rad se strinjam z gospo profesorico, ki imenuje gospoda Komarja "krščanskega filozofa" (str. 100). Ponosni smo lahko, da je med emigrantskimi Slovenci vzšel tako oddičen, tako velik filozof! Menim, da je postal tako velik in tako vpliven mislec-vodnik na Južni polobli prav zato, ker se je učil pri sv. Tomažu Akvinskem. "Tomizem temelji," po doktorju Komarju, "na ljubezni do razuma in le-ta v ljubezni do bitja in do stvarnosti." In zato je lahko, "izhajajoč iz realizma... jasno razbiral sodobno kulturo". Tomažev realizem mu je, se mi zdi, bolj pomagal kot pa "njegove srednjeevropske korenine ter poznanje različnih jezikov, skupaj z globokim razumevanjem razvoja moderne filozofije" (str. 99-100). Ga. profesorica meni (na str. 101), da je "njegov nauk, da pravno dobro korenini v metafiziki..." Če se ne motim, je prav to Tomažev nauk (prim. njegovo Teološko sumo I-II, 6, 1. c). Ne le za Slovence v Argentini, za vse Slovence je važen Komarjev poudarek na razumski vzgoji, povezani z нравnimi krepostmi. Ga. profesorica ta poudarek takole razčlenjuje: "Dr. Komar je posebno poudarjal, kako važna je razumska vzgoja. Pa ne kot zunanje kopičenje podatkov..., ampak kot počasno vztrajno utelešanje habitusov, torej kreposti. Predvsem umske kreposti, mnogokrat nepoznane... A/ brez нравnih kreposti ni mogoče doseči višje stopnje umskega življenja." (Str. 101)

Hvala g. Vinku Rodetu za tekoči prevod! Le kakšno špansko besedo prevaja na str. 100, 2. odstavek, s slovensko besedo "psihistri", ki je vsaj meni popolnoma neznana? *

Na koncu govora pravi ga. profesorica, da nas resnica, ko jo spoznamo "osvobodí, a tudi zadolži." To zadolžitev govorniško lepo opisuje, a je filozofsko razvidno ne utemelji. Škoda!

Edo Škulj objavlja predavanje "Jacobus Gallus, evropski glasbenik 16. stoletja" - predaval je bil v italijanščini v italiji l. 1991, prevedla ga je lepo tekoče Angela Tomanič. G. Škulju se pozna, da je glasbeni izvedenec in da glasbo ljubi.

Tako pristržno je predstavil Gallusa, da me kar mika, da bi mu prislunil na kakšnem CD... Imam pa nekaj vprašanj. "Protireformacijo" imenuje "ponesrečen izraz", a nikjer ne utemelji svoje kritike. Ali pozna kakšen boljši, manj ponesrečen izraz? Zanima me - Palestrina je v nekaterih velikih enciklopedijah imenovan s polnim imenom Giovanni Pierluigi da Palestrina. Str. 106 ga navaja kot Giovanni Pierluigi di Sante. Kaj bo bolj pravilno? Na str. 108 je govor o "germaniku" z malo začetnico; ali je mišljen Collegio Germanico-Ungarico, na kratko Germanik z veliko začetnico? - Na str. 109 je zapisano, da je Gallus umrl 18. julija; in da je latinski nagrobni napis napačen, ker pravi... III post idus iulii. Toda v klasični latinščini se "idus" nanaša na 15. marec, maj, JULIJ, in oktober; rimska številka štiri (IIII) in beseda "post" za njo pomeni, da je treba dodati 15. juliju štiri dni, se pravi - začeni s 15.

julijem - , da pridemo do 18. julija. Zakaj meni g. Škulj, da bi izraz "die XIV kalendas augusti" pravilno označil 18. julij? In da bi, če že rabimo "idus iulii", bolje postavili besedo "post" (po naše: po) v oklepaj? Brez besede "post" bi - vsaj v srednjeveški latinščini - ne mogli izreči datuma 18. julij. - Na str. 115 g. predavatelj meni, da morda "v glasbi smemo uporabiti pravilo, da cilj posvečuje sredstva. Ta stavek se lepo sliši in bere, a ni na pravem mestu. Kadar gre za etična dejanja kot sredstva za doseg cilja, teh cilj ne more posvečevati, se pravi napraviti etično dobre, če so v svoji naravi zla dejanja. Toda tukaj v glasbi gre za izbiro glasbenih pravil - več ali manj zavestno formuliranih -, ki se jih glasbenik lahko drži ali pa ne, kakor pač čuti, da v skladu z njimi ali pa brez njih ustvarja nekaj glasbeno lepega, ustvari svoj glasbeni cilj. Zamisel tega glasbenega cilja odloča izbiro glasbenih sredstev. Tukaj ni vprašanje: ali so ta glasbena sredstva dobra ali zla? Tukaj je vprašanje: ali so ta glasbena sredstva izvirno ustvarjalnega značaja ali ne? Ta izbira glasbenih sredstev odloča med enim in drugim skladateljem, med eno in drugo skladbo istega skladatelja. - Na str. 116 je silno zanimiva novica, da so na Tridentinskem cerkvenem zboru prepevali "preces speciales" "ob vsakem zborovanju". Škoda, da ni navedenih nobenih virov za to novico, ki utemeljuje polifono glasbo v Katoliški cerkvi. Morda pa bo g. Škulj pobrskal po svojih arhivih in v enem izmed prihodnjih Medov izpolnil vrzel...

Silno poučna je razprava g. Alojzija Geržiniča: "Svetovna cerkev za svetovno vero. Svetovna vlada." S podnaslovom v oklepaju: "Zarota proti katoliški veri in Cerkvi." Kljub resnosti razprave bi se ne mogel strinjati z gospodom avtorjem, ko pravi takoj na začetku: "Krščanstvo je, kot vse kaže, v najhujši krizi, kar jih je človekova narava povzročila v vsej zgodovini. O "najhujši krizi" bi lahko govorili, če bi bili zmožni primerjati krize Cerkve "v vsej zgodovini". Na misel prihajajo res velike krize Cerkve, n. pr. ko je veliko število samih škofov prestopilo v arianizem, ki je imel na svoji strani politično oblast rimskega cesarstva. In še zdaj se spominjam besed svojega profesorja cerkvene zgodovine v Rimu, patra Hertling-a, ki nam je ob analizi 10. stoletja po Kr. smehljaje pripomnil: "Če bi nasprotniki Cerkve podrobno poznali deseto stoletje in kaj se je takrat v Cerkvi dogajalo, bi svoje argumente proti njej najbrž izključno jemali iz tega stoletja. "Da je kriza huda, ne tajim. Če kriza ni huda, pravzaprav sploh ni omembe vredna - vzeti moramo v poštev dejstvo, da na svet še zmeraj vpliva tisti nadčloveško mogočen, a v zlo zaljubljen Duh, ki ga imenujemo Satana. Njegovi navdihli so drzni in bistri, močnejši od človeškega razuma, če se ta kakorkoli loči od Jezusove resnice, ki jo vsebuje katoliška vera. Na tej veri temelji zaupanje, ki ga od nas pričakuje naš Gospod: "Zaupajte! Jaz sem svet premagal." (Jan 16: 33). Naš Gospod nas je tudi vnaprej svaril: "Vaše srce naj se ne vznemirja in ne plaši...Meni vladar tega sveta ne more nič." (Jan 14: 27. 30).

Zanimiva in poučna je v Geržiničevem poročilu omemba 40. točke Syllabusa Pija IX kjer že leta 1864 stoji obsojena

(Konec na zadnji strani)

NOVI ČLANI

V letu 1998 je odbor SKA sklenil povabiti med svoje članstvo vrsto kulturnih delavcev, ki so v preteklih letih s svojim delom dokazali ustvarjalno sposobnost in kvaliteto na različnih področjih kulturnega delovanja v slovenskem zdomstvu:

V Glasbeni odsek:

Dirigenti Anka Savelli Gaser, Andrej Selan, Andrejka Selan Vombergar, ter basist Luka Debevec.

V Likovni odsek:

Slikarja Tone Kržišnik in Andrej Makek, ter slikarke in profesorice Adriana Omahna, Veronika Šparhakl, Helena Klemenc in Tilka Močnik.

V Literarni odsek:

Pesnik, prevajalec in esejist Branko Rebozov, slavistka in prevevalka Milena Jerebič Ahčin, profesorica literature in prevajalka Mirjam Jereb Batagelj.

* (op. ur. tiskovna napaka, pravilno: "psihistri")

Opojnost japonskih češenj

Mariborska založba Obzorja je izdala knjigo esejev *Vladimira Kosa*, ki že nad štirideset let nepretrgoma živi in dela na Japonskem. Esei z japonskih otokov (2940 SIT) so prva Kosova knjiga, ki je izšla v domovini, medtem ko je v zdomstvu natisnil vrsto pesniških zbirk, med katerimi je izjemno zanimiva tista z naslovom *Dober večer, Tokio* (1960), ker je bila prva slovenska knjiga, natisnjena na Japonskem.

Vladimir Kos je odšel na Japonsko kot misijonar jezuit leta 1956 in ves čas deluje v revnem predmestju Tokia, kot doktor teologije pa je bil do nedavnega profesor na tokijski katoliški univerzi Sophia. Ves čas je bil sodelavec mnogih zdomskih publikacij, zlasti veliko je objavljal v osrednji buenosaireski literarni reviji *Meddobje*. Tu je poleg številnih pesmi in nekaj kratke proze tiskal tudi vrsto esejističnih prispevkov bodisi literarnega bodisi družbenega bodisi teološkega območja. S posameznimi zapisi je od časa do časa polemično nastopal v dinamičnem ozračju Slovenske kulturne akcije.

Esejistični značaj Kosovega pisanja v novi knjigi je treba jemati v najširšem smislu besede, saj nikakor ne gre za kakšen temeljit izbor iz njegovih dosedanjih esejev, ampak za priložnostno razmišljanje na poljudni ravni, ker želi biti dostopen bralcem tudi zunaj ozkega strokovnega kroga. Avtor si je knjigo zamislil kot niz pogovorov z različnimi ljudmi japonske provenience, recimo z zdravnikom, poslovnežem, trgovcem, študentom, izjemoma tudi z naključnim obiskovalcem iz Slovenije, lociral pa jih je na zelo različnih krajih Japonske, deloma v tokijskem okolju, deloma na različnih otokih od skrajnega severa (prefektura Aomori na otoku Hónšu) do skrajnega juga (otok Kjúšu), eden izjemoma na enem izmed ljubljanskih mostov. Pri pisanju se je Kos opiral na osebno izkušnjo štiridesetletnega bivanja na Japonskem, zato so zapisi mestoma močno avtobiografsko poudarjeni. Slovenskemu bralcu, ki mu je knjiga namenjena, je v uvodnem delu pomagal premostiti geografsko in značajsko razdaljo med Ljubljano in Tokiem. Dobrohotna so opozorila na jezikovne probleme pri prečrkovanju japonskih imen in s potrpežljivostjo razlaga značilnosti japonskega družbenega ter družabnega življenja, kajti Kos se je zavedal, da gre za eno prvih tovrstnih srečanj med Slovenijo in Daljnim vzhodom, pa zato, kjer koli more, pojasnjuje, da bi razrešil morebitne zadrege. Avtor je v knjigo vvrstil osemnajst enot, v vsaki je obdelal po eno izbrano temo. S svojimi sogovorniki je odpiral zelo različne teme, od zgodovinskih in socioloških do filozofskih in teoloških. Izhodišča so praviloma v problemih, na katere je naletel pri svojem delu med japonskimi intelektualci. Za Kosa so na prvem mestu tista, ki nastajajo ob dotiku dveh tako različnih svetovnih naziranj, kot sta zahodnoevropska miselnost in vzhodna filozofija, takoj zatem pa že trčenje dveh teoloških sfer, krščanstva in budizma oziroma vseh drugih verskih smeri, ki se pojavljajo na Japonskem. Kos svojim sogovornikom skuša povsem nevsiljivo pojasnjevati svoja izhodišča in stališča do problemov, zaradi katerih se pozamezni sogovorniki obračajo nanj. Slej ko prej tudi v tistih japonskih intelektualcih, ki so se močno približali krščanstvu, ostaja doberšen delež skepse, kajti japonska miselnost, tamkajšnja tradicija in vsakdanje življenje so svet zase, takorekoč zaprt krog, pa jim je zato tem težje prestopiti zadnji prag.

Kos v svojih razmišljanjih uporablja zgodovinsko gradivo, v enaki meri pa se spušča v neposredno aktualnost, s katero se je treba soočiti na slehernem koraku. Mogoče je celo zapisati, da je Kos v štiridesetih letih nepretrganega bivanja v Tokiu, ko ni imel nobenih osebnih stikov z domovino in le redko srečal kakšnega Slovenca, v določeni meri navzel njihovega načina komuniciranja in svoja razmišljanja uravnaval na ravni njihovega. To seveda nikakor ne pomeni, da se je Kos oddaljil od domačih vprašanj, od slovenske problematike. Nasprotno. Iz objav v *Meddobju* vemo, da je Kos izredno veliko pisal o svojem odnosu do zdomstva in do družbenih razmer v domovini, npr.: O

klasičnem primeru slovenske objektivne zgodovine (*Meddobje*, 1973), Enačba med bodočnostjo Slovencev in izvenevropskimi slovenskimi občestvi (*Meddobje*, 1987), Tetralogija Slovenije (*Meddobje*, 1989). Vprašanja, ki so zadevala razmere v domovini, je navadno obravnaval ob naključnih srečanjih s slovenskimi poslovneži, v enem primeru tudi s knjigo, izdano v domovini (*A. Trstenjak, Misli o slovenskem človeku*), posebno zanimivo pa je tisto, kar je nastalo po njegovem doslej edinem obisku v domovini sredi leta 1995, torej že po osamosvojitvi.

Kos ob svojem pisanju ni nikoli izpustil priložnosti, da bi nam približal zanimivosti japonske pokrajine, njenih naravnih biserov, kot je gora Fudži, skuša nam pojasniti čud japonskega človeka, pozorno nam razlaga specialnosti tamkajšnje kuhinje in domala s pesniškim jezikom govori o tako značilnih japonskih češnjah. To dokazuje, kako pozoren opazovalec je Kos in s kakšno zavzetostjo je spoznaval japonski svet, da bi mogel v njem zaživeti s svojo evropsko dušo. Odkrivanje globinskih plasti tega za nas tako oddaljenega sveta je zagotovo ena izmed najpomembnejših potez v Kosovih esejih z japonskih otokov. Po drugi strani pa se nam razodeva kot izjemen erudit, saj pozna ključna dela sodobne svetovne znanstvene literature svojega področja.

France Pibernik

(Književni listi - DELO - Četrtek, 29. januarja 1998)

Mesto pristan Toneta Rodeta

Za pesnika *Toneta Rodeta* (živi v Buenos Airesu, kjer je bil rojen 1969) je zbirka *Mesto pristan* (Buenos Aires, SKA 1997, oblikovanje in oprema Erika Indihar) druga knjiga poezije.

Prva zbirka z naslovom *Zenice* je pri isti založbi izšla leta 1991, predstavljena pa je bila tudi v Sloveniji in Društvu slovenskih pisateljev ter na celovškem radiu. Ritmičnost in rahločutnost prve zbirke, ki zapisuje razsežnost nadčutnega v slikovitih, tudi klasičnih prispodobah (cvetje v srcu, luč v mislih) in izraža temne preskušnje in življenjsko skepso, hkrati pa tudi simboliko svetlobe upanja, se v marsičem navezuje tudi na pesmi v zbirki *Mesto pristan*, s katero pesnik še izraziteje poudarja dvojnost pa tudi medsebojno tesno povezanost dveh bregov Rodetovega pesniškega sveta: izpraznjenega, brezčutnega, celo vsiljivega velemestnega življenjskega utripa in njegovega nasprotja, pribežališča ustvarjalne intimnosti. Izdelana poetika z značilnim svojskim pesniškim jezikom se z drugo zbirko še dopolnjuje in razvija: za Rodetov svobodni kratki verz je značilna izrazita ritmičnost (pomen vokalov, padajoča asonanca), pogosto ponavljanje konzonančnih skupin, kar ostri zvočnost in dramatično sunkovitost ter pesmim pogosto daje vtis intelektualnosti, miselne ostrine.

Zbirka *Mesto pristan* vsebuje pet razdelkov, ki jih uvajajo posebne pesmi, razpoloženska razmišljanja (V luči teme, V up me vleče brezup, V eter stresa telefonske žice, Prebudil sem se pred nevihto, kot zadnja pa pesem, ki je – tako kot celotna zbirka – posvečena Fridu Bezniku, pokojnemu igralcu, režiserju in učitelju srednješolskega predmeta "Živa beseda"). Ciklusi pesmi vodijo od intimnega razgleda po robovih bivanjske zavesti, ki prehajajo od zunanjosti k eksistenčnim stanjem, od predmetnega sveta k intimnim vizijam estetske vznemirjenosti, kozmične lahkotnosti in čutne svobode. Prehodi so miselne poante, ironični pogledi, epske situacije s čutnimi (največkrat seveda zvočnimi) vtisi, ki odslikavajo velemestni način življenja, izpraznjen, brez usodnega pomena in bistva. Pesem izreka igrivost praznega vtisa (pesem Luža), premik telesa in duše (Stopnice), razgibano dramatično podobo krčevitega in tesnobe občutja ("tesno mrežo duše"). Moreča "asfaltnost", ki je antipod pojmov, kot so "njiva" in "korenine", pesniku ne prebujajo le odpora, ampak tudi upor, bojevitost in željo po smislu (pesem Njive), ki v Rodetovi poeziji bolj kot k zanosu teži k ironiji, miselnemu in tudi poetičnemu orodju sodobnega pesnjenja. Rodetov pesniški izraz se nedvomno napaja ob dveh virih: v slovenski simbolistični in ekspresionistični pesniški tradiciji in glede na temno, izrazito barvitost prispodob verjetno tudi v argentinski poeziji ali pa vsaj

v estetsko močnih podobah dinamične argentinske pokrajine, predvsem mesta B. A. ("vijolična strma višina", "v koloni gigagrami pločevine", "tetovirane stene", "pourinirani pragi" v pesmi Kupola, v pesmi Mesto pa verza "V ceveh tipaje trka prha, za steno v temi tuli pes", ki mu sledi podoba negibnega lesenega vrtiljaka, okoli katerega se vrtili "črno mesto").

Na drugem pesniškem bregu je estetika čustvenega, naravnega intimnega sveta, ovitega v varno sanjarjenje "duše, ki potuje in išče", s čimer je izražena temeljna pesnikova izpoved. V tej odseva jedro njegovega ustvarjalnega in izpovednega hotenja, kot se kaže v ekspresivni pesmi Dež, v slikoviti podobi Lune, v nedoločniškem, usodi se prepuščajočemu Pepelu, v umirjenem Soncu, v simbolni

podobi v pesmi Pristan, ki jo razjasni tudi Prešernov motto "... čas v nji rabelj hudi..." ("Vznemirja me pesem pristana, / rjava veriga in ladja, / v blatno dno udrt hrbet, / na rob priklenjeno zapestje."), in v snojevskem "semenu duha" v pesmi Lov, nazadnje pa tudi v sklepnem mementu z otožno in hkrati tolažilno pesmijo V osamljenem baru s poetično poanto "Beseda, v katero veruješ, / ti razodene globino neba". Citat odkriva skrivnost izrazno in pomensko bogatega Rodetovega pesniškega jezika, osebnega poetskega izhodišča in plodovitih ustvarjalnih motivov slovenskega pesnika v obsevu večmilijonskega velemesta.

Helga Glušič

(DELO - Četrtek, 19 marca 1998)

Razstava akvarelov Ivana Bukovca pri S.K.A. - 22.8.1998 v Slovenski hiši.

Večina izmed nas tu prisotnih verjetno misli, da je predstavitev današnjega umetnika Ivana Bukovca odveč, saj ga poznamo že dolga leta in smo sledili njegovemu ustvarjalnemu delu. Vendar nam je ravno zadnja skupinska razstava v okviru SKA razodela, da imamo novo generacijo obetajočih likovnih ustvarjalcev, ki si odpirajo pot v svet barve in oblike. Medsebojno spoznavanje in nepretrgana veriga povezave med različnimi slikarji in kiparji je bistvene važnosti. Kot na ostalih področjih človeškega delovanja pri avtentičnem umetniku se smisel za estetiko v letih izpopolnjuje. Marsikateri svetovno znan umetnik je priznal, kako važen doprinos in navdih na poti kreativnosti so mu pomenili obiski razstav in stik s sovrstniki. Ivan Bukovec je bil rojen v Brezovici pri sv. Katarini na Gorenjskem. V Argentino je prišel leta 1950. Leta 1960 je končal Umetniško šolo Slovenske kulturne akcije, ki so jo vodili akad. slikarka Bara Remec, slikar Milan Volovšek, akademski kipar France Ahčin in umetnosti zgodovinar Marijan Marolt. Bukovec je tudi bil dolgoletni sodelavec slovenskih gledališč v Buenos Airesu kot scenograf. Pomembno je tudi Bukovčevo delo pri ilustraciji in opremi knjig, revij in zdomskih časopisov. Njegova dela se nahajajo v privatnih zbirkah v Argentini, Braziliji, Kanadi, Nemčiji, Sloveniji, Zambiji in ZDA. Okoli 200 slovenskih družin ima vsaj eno sliko Ivana Bukovca. Že dolga leta je ustvarjalni član SKA, bil je tudi vodja njenega likovnega odseka.

Današnja je 11. samostojna razstava Ivana Bukovca. Večina izmed teh razstav se je vršila v okviru SKA. Leta 1995 je pa imel samostojno razstavo v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu, pod okriljem izseljenskega društva Slovenija v svetu. Prva Bukovčeva razstava je bila leta 1961 v Mutual de Estudiantes Egresados de Bellas Artes, kjer je prejel 2. nagrado. Dve leti pozneje je imel prvo samostojno razstavo v naši skupnosti. Bukovec je imel nad 35 skupinskih razstav v pomembnih argentinških ustanovah, v sanmartinskem Domu, v Bernalu, v Cankarjevem Domu v Ljubljani, v New Yorku. Opremil je nad 15 cerkva (to so večinoma lesorezi - Križani - križev pot in tudi reliefi v cementu). Bukovčeve sakralne stvaritve zasledimo v argentinških cerkvah in samostanih v velikem Bs. As.-u, v Mendozii in San Luisu, v cerkvi Marije Kraljice v Slovenski vasi, v cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši sta njegovo delo Križani in križev pot.

Danes imamo pred sabo rastavo akvarelov. Imela sem priložnost, da sem si lahko ogledala Bukovčev atelje, katerega on preprosto imenuje delavnica. Bilá sem presenečenega nad številom odličnih akvarelov. Pred sabo imamo le majhen del teh stvaritev. Vsi vemó, kako težavna je pot tako naših javnih delavcev kot ustvarjalcev v zdomstvu, kjer je delo v skupnosti delo prostih ur po poklicnih službah. Za Bukovca likovna umetnost ni hobby, za Bukovca je umetniška ustvarjalnost življenje. Ker je večina izmed nas profana, kar se tiče umetnosti tako peresa kot čopiča, je verjetno primerno, da spregovorim le nekaj misli ob tej razstavi akvarelov. Nocojšnja Bukovčeva razstava nas je prijetno presenetila. Za nas je res nova razstava v polnem pomenu besede. Pojasnim, da so bili akvareli, ki spadajo v ciklus "Pampa", skupaj s pomembnimi olji že razstavljeni v Ljubljani, kjer so želi odlična ocenjevanja umetnostnih kritikov. Akvareli iz

ciklusa "Slovenija" so pa danes razstavljeni v "premieri". Današnja razstava nam prikaže kot umetnika novega Bukovca. Morda, ker so nam bila značilna njegova olja, ki vsebujejo povsem drugačno tehniko, močne barve, in v katerih je umetnik markantno razodel eno izmed dob svojega ustvarjanja. Današnja razstava nam razodeva nov korak na poti iskanja Lepega; prišli pa bodo nedvomno še novi koraki, saj to je bistvo estetskega ustvarjanja.

Nocojšnji Bukovec nam ponudi dve plati medalje, ki se po tematiki in stilu zaznamno ločita: ciklus Slovenija in ciklus Pampa. Po drugi strani pa imata nekaj skupnega: nežno vroče barve in vtis svežosti, žlahtnosti, prosojnosti v nekaterih izmed akvarelov pa zaznamo tridimenzionalnost, kar je verjetno najtežje doseči na papirju ali platnu. V ciklusu poimenovanem "Pampa" se le deloma po-ustvarjajo tematike Bukovčevih olj. To le pomeni, da so drugačne, da je umetnik v novem, drugačnem momentu kreacije. Iz umetnika "plenerista" (kar pomeni, da slika v naravi in jo tam doživi, kot ga je svoj čas označil pokojni France Papež), imamo pred sabo akvarele ekspresionista, ki po dolgih letih stika z naravo, jo sedaj podoživlja po svojih spominih in notranjih doživetjih. Nisem prva, ki ima to mnenje, znani umetniški kritik Ivan Sedej v Sloveniji, je bil prvi, ki ga je tako ocenil. Dodala bi še več, v marsikaterem akvarelu je zaznati, da se je umetnik podal v nadrealen svet (kjer se podlaga realnostni dopolnjuje z abstraktnostjo v poti k razmišljanju in fantaziji). Skrivnost, Opazovalec, Opazovalci, Stopinje. V tem ciklusu prednacijske barve - nove barve - katere Bukovec tako dobro obvlada na teh akvarelih: v različnih odtenkih in prelivanjih: lila, rumena, bakrena, oranžasta, svetlo zelena. Kadar pa Bukovec razodeva v tem ciklusu Pampa nekaj bolečega ali kaotičnega, pa kvečjemu uporablja modro barvo, bordó ali sivo, sivo zeleno, poleg krivuljastih črt in to na redkih akvarelih: Trpljenje, Trpeča pampa, Krik v pampi, (na temu akvarelu bi dejala, da je sinestezija, kjer barve kričijo)

V drugem ciklusu "Slovenija" - poudarjam, to je res drugi ciklus - ustvarjalec Bukovec uporablja iste tone barv, katerim se pridruži rdeča barva v svojih deloma kubističnih predstavah hiš in cerkvá. Ta drugi ciklus Slovenija, katero je po dolgih letih zdomstva ponovno videl leta 1994, je nedvomno na njega naredila močan vtis. Zato je verjetno slovenska tematika na akvarelih bolj realistična, čeprav dokazuje vpliv, ki ga je kreativnost daleč od Slovenije izklesala v umetniški duši (posebno kadar riše nebo). Tako je nastala odlična kompozicija med stavbami in naravo (ki pa posega tudi v Slovenijo v čudoviti svet nians barv in svetlobe), ki jo je Bukovec - umetnik tako dobro doživel v Argentini. Če imate pred sabo katalog danes razstavljenih akvarelov, boste opazili, da zgleda, da se naslov slike ponavlja: Višnja gora, Sv. Duh, Krka na Dolenjskem. Vendar se tudi tokrat Bukovec oddaljuje ali približuje objektu in ga poustvarja z vodenimi barvami ob različni uri in svetlobi, kot so to naredili mnogi umetniki (na pr. Manet in njegov Pariz). Na dveh akvarelih se pa nekako stikata oba ciklusa, to je na slikah: Pokrajina in V smeri proti Kočevju. Nedvomno je, da ko Bukovec vstopi v skrivnostni svet argentinske ali slovenske narave, iz njegove umetniške duše privre na papir ali platno bogastvo notranjega življenja in sproščenega estetskega navdiha.

Za zaključek bi samo še to želela: uživajte današnji večer poezije in harmonije barv in črt na predstavljenih akvarelih Ivana Bukovca.

Dr. Kati Cukjati

Kulturni večeri

ki so bili:

22. avgusta 1998 je slikar *Ivan Bukovec* razstavil v mali dvorani Slovenske hiše svoje akvarele iz ciklusov *Pampa* in *Slovenija*. Pred izredno številno publiko je razstavo odprla podpredsednica SKA *dr. Katica Cukjati*.

12. septembra 1998 je predaval *dr. Alojz Kukovica SJ* o temi: "Problematika nevere". Razčlenil je človekovo bivanjsko problematiko iz filozofskih in psiholoških vidikov, ter nakazal brezupnost in brezsmlenost ateističnega pojmovanja človeka.

26. septembra 1998 je literarni odsek organiziral okroglo mizo z naslovom: "Razgovor s pisateljico *Vlady Kociancich*". Sodelovali so panelisti *Miriam Batagelj*, *Tine Debeljak* in *Marijan Eiletz*, nekaj odlomkov iz tekstov sta brali *Pavči Eiletz* v slovenščini in *Miriam Batagelj* v španščini. Pred dobro zasedeno dvorano se je razvil živahen razgovor o različnih pogledih na literaturo in na gotove teme iz njenih spisov. *Vlady Kociancich*, hči ponosnega tržaškega Slovence je danes ena najbolj pomembnih osebnosti v argentinski literaturi. V razgovor se je živahno vključila z njej lastno gostobesednostjo in optimizmom in žela toplo priznanje občinstva, obenem pa izrazila iskreno zahvalo za povabilo.

3. oktobra 1998 je v veliki dvorani slovenske hiše na solističnem koncertu nastopil basist *Luka Debevec*, ki ga je spremljal na klavirju pianist *Christian Usciatti*. Presenetil je občinstvo s svojim izvežbanim in prodornim glasom v izvajanju zahtevnega programa nemških, italijanskih in francoskih avtorjev, katerim je dodal še nekaj slovenskih narodnih pesmi ter vrsto dodatnih spevov, s katerimi je poplačal tople aplavze občinstva.

28. novembra 1998 je zaključil letošnjo sezono kulturnih večerov *Msgr. dr. Mirko Gogala* s predavanjem: "Vera in teologija danes", na podlagi študije, ki jo je v *Mehiki* predaval leta 1996 kardinal *Jožef Ratzinger*. V izčrpnih analizi krize teologije osvoboditve, relativizma kot filozofije, ki posega že v teologijo, o vlogi azijskih verstev, o ortodoksiji in ortopraksi, o "new age", o pragmatizmu, o nalogah teologije ter o perspektivah za bodočnost Katoliške cerkve je izdelal s predavatelju lastno temeljitostjo in jasnostjo popoln mozaik glavnih kriznih gibanj v tem stoletju.

(Nadaljuje iz 5. strani)

trditev, da je nauk Katoliške Cerkve "nasproten blagru in koristim človeške družbe."

Geržiničevo poročilo daje nadvse koristen vpogled v New Age, ki se pod različnimi oblikami pojavlja tudi na Japonskem.

Pokojnega *Toneta Brulca* esej "Nekaj o predindoevropskem substratu v Evropi" je pisan s tistim edinstvenim Brulčevim humorjem, ki dela njegove spise tako zanimivo branje. A jaz, ki me že od nekdaj zanima narava etruščine in baskovčine, bi si želel za tako zanimiv in znanstvenih namigov poln spis – virov, virov, virov. Če jih ne dobim na tem svetu, bom g. Brulca moral pobarati o njih v Nebesih. Vem, da se bom lahko obrnil na Baska sv. Ignacija Lojolskega; g. Brulc pa nama bo moral preskrbeti kakšnega svetega Etruščana. Že zdaj se veselim na to razpravljanje...

Na koncu revije sledita dva prevoda novel *Luisa Borges-a* in *Vlady Kociancich-eve*. Zdi se mi, da je *Borges-ova* Vsiljivka napisana umetniško bolj doživeto kot *Kociancich-ina*. A to je najbrž čisto osebno mnenje, ki ga lahko podprem le z ugotovitvijo, da me je *Borges* bolj zagrabil, čeprav obsega njegova novela le štiri strani.

Čisto na koncu revije so "Pisma za zgodovino": *Ruda Jurčec* piše *A. Zobru* in *V. Brumnu* (z enim *Brumnovim* odgovorom).

Dejavnost naših članov

(iz ven okvira S.K.A.)

LIKOVNI ODSEK

Ivan Bukovec je imel 14. novembra 1998 odprtje razstave v Slovenskem domu v Mendozi. Razstavljal je sedemnajst akvarelov in pri odprtju je govoril arh. Božidar Bajuk. – *Helena Klemenc* je meseca avgusta 1998 razstavljala olja v Sociedad de Fomento Castelar in dobila priznanje t. i. "posebno pohvalo" v slikarskem salonu od Consejo Profesional de Ciencias Económicas. – *Marjetka in Andrejka Dolinar* sta v nesecu oktobru razstavljali svoje slike v Parizu v galeriji Marie de Holmsky. – *Andrejka Dolinar* je v septembru 1998 razstavljala olja v Cable Visión, v novembru pa v Casa de la Provincia de Buenos Aires. – *Veronika Sparhakl* je imela dve razstavi v Sloveniji: julija t. l. v hotelu Kompas v Mostu na Soči in v galeriji Rotovž v Mariboru. Dobila je tudi tretjo častno pohvalo v slikarskem salonu Salvador Gallup v Castelarju.

GLASBENI ODSEK

Buenosaireski basist *Luka Debevec* je sredi letošnjega leta dosegel vrsto uspehov na turneji v Evropi. Te dni se je zopet podal na daljšo turnejo, ki jo bo začel v Parizu in končal v Ljubljani prihodnje leto v januarju, tokrat v spremstvu sopranistke *Anice Rode*, pianista *Ivana Vombergarja* ter drugih pevcev. Podobne uspehe so želi po raznih koncertih *Marko Fink*, *Bernarda Fink*, *Inzko*, *Veronika Fink*, *Janez Vasle* ter *Vera Golob*.

LITERARNI ODSEK

V Ljubljani je izšla pri založbi Modrijan posthumna knjiga *Toneta Brulca* "Argentina" (glej oceno *Leva Detela* v tej številki Glasa).

Pri založbi Obzorja Maribor je izšla zbirka esejev *Vladimirja Kosa* pod naslovom "Eseji z Japonskih otokov" (glej oceno izpod peresa *Marka Kremžarja* v tej številki Glasa).

V Ljubljani je izšla pri Založbi Družina obširna knjiga *dr. Marka Kremžarja* z naslovom "Izhodišča in smer katoliškega družbenega nauka". Recenzijo nameravamo objaviti v naši prihodnji številki.

V Buenos Airesu je izšel v založbi Društva Zedinjena Slovenija "ZBORNİK dela v zvestobi in ljubezni", ki ga je zasnoval, napisal in s sodelavci za tisk priredil *dr. Jože Rant*.

Zanimivo, kako je neka criolska dama kritizirala nastop sicer tako velike umetnice kot je bila ga. Golobova. – po zunanjem, strahotno skromnem nastopu. Kakor tista dama bi tudi naši Japonci reagirali – najprej in najbolj na zunanji nastop. Že pod vplivom same ameriške televizije, ki jih dnevno vzgaja k ocenjevanju fizičnega nastopa, posebno na odru ali pred televizijsko kamero. O prenekateri japonski pevki bi lahko rekli, da si je sloves zaslužila s prikupnim obrazom ali vsaj s krasnim kimono.

Le svojih pesmi se nisem dotaknil – že stari Rimljani so mi s svojim pregovorom tako svetovali.

Z ozirom na pet pesmi *Erike L.* Poglajen pod skupnim naslovom "Con pincel de sombras y esplendores – hipógrifos de tinta" (nadvse obetajoč naslov!) pa raje čakam na prevod, ki nam ga Uredništvo obljublja za naslednji Med.

(To kritiko sem končal na zadnji dan avgusta 1998. v japonskih gorah, kjer sem po milosti božji imel dovolj časa, da prebiram Med in mi za nekaj dni ni bilo treba trkati na vrata dobrotnikov za naše ubogo zavetišče na robu Tokia.)

Vladimir Kos

(Tokio, 21.9.98)

(S pristrčnem pozdravom za urednika odnosno urednico in z upanjem, da bo kdo poslal kakšno pisano vrstico v Tokio.)

CORREO ARGENTINO	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
V. SUC. 2 COR. CENTRAL	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. GLAS es propiedad de la Acción Cultural Eslovana. Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina. Urejuje ga odbor, pod koordinacijo tajništva. Director: la Comisión directiva bajo la coordinación del secretario. Tisk / Impreso en: Editorial Bóruga del Centro Misional Bóruga, Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Izhajanje GLASA SKA denarno podpira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.